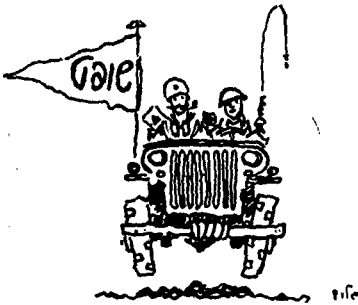

השיפוט בתמרונים טקטיים

1. מערכת משקיפים ופיקוח

תפקידו של תמרון — להכין את הגייסות לקראת משימותיהם במלחמה של ממש. יש תמרון כולל — המפעיל את כל המכונה הצבאית ומתרגלה על חלקיה השונים, ויש תמרון חלקי, המתרגל ובוחן יחידה — או פונקציה — מסוימת בלבד.

השיפוט בתמרונים מכונן — הן לעזרה בניהול התמרון, והן להסקת מסקנות לקח לקראת העתיד. למעשה, אלו שתי פונקציות שונות, שהמשותף להן הוא — שיפוט. ואכן, ברוב הלשונות הם מכונים בשמות שונים: פונקציה או נקראת „משקיפות“ ופיקוח; והשניה — היא השיפוט הממשי — נקראת שיפוט ופסיקה.

ה„משקיפות“ והפיקוח מיועדים לבחון את דוקטרינות הלחימה של הצבא ונוהליו, וכן — באיזו מידה מתורגלות יחידות שונות בנוהלים אלה ומבצעות אותם כהלכה. לצורך זה מוקמת רשת מיוחדת של משקיפים. אין לשופטים המשקיפים כל סמכות לתת הוראות; מנהל התמרון הוא הנותן את ההוראות לביצוע, ועל המשקיף לבדוק כיצד מבצעות ההוראות אלו.

תמרונים הבודקים את מכוונת הצבא — בניגוד

לתמרון המתרגל את המכונה — יהיו, לרוב, חדר צדיים, כדי לא להפריע לפיקוח ע"י קיום התנגשויות דו-צדדיות.

אם תמרון כזה מוגבל במטרה אחת או מספר מצומצם של מטרות, אין צורך להפעיל את המכונה הצבאית כולה, או לתמרן את היחידות בכל שלבי המלחמה. כך אפשר להסתפק בתמרון, הבוחן את שיטת הדיחה של דרגי השלישות השונים, בהפעלת מוסדות-שלישות בלבד, מבלי לשתף כלל שאר מוסדות או את היחידות עצמן. תמרון המעוניין בבחינת שיטת גיוס-המילואים — יכול להסתפק בשלב קריאתם של אנשי-המילואים וגיושם במסגרת יחידותיהם, מבלי לבחון את כושרן של אלו לפעול אח"כ.

גם אם תמרון כזה איננו טקטי — חייבים לשמור בו על מכסימם מציאותיות. יש למנוע את הגוף המתמרן מלהרגל מראש אותה בעיה, באותם תנאים. ערכה של רשת המשקיפים יאבד ככל שהביצוע בתמרון אינו כפי שהיה נעשה במציאות. אין טעם — למשל — לבחון שיטת בקרת-אש — אם אותה בעיה-אש תורגלה מראש לפני התמרון. הרבה ליקויים היו מתגלים לולא התירגולי מראש — ועליכן המסקנות שתתקבלנה תהיינה משובשות.

מחיים לחבליים, למזרונים, לחילוצי רכב מבוי, לעשן ולדבק, בסיוור הבא נוכל כבר ללמוד מספר רב יותר של צמחים, תוך חזרה גם על אשר למדנו היום.

תקופות השנה השונות ובמשך שעות היום שמות עבריים מקוריים לצמחי ארצנו וקשריהם לתרבותנו העתיקה בתנ"ך, במשנה ובמדרש, צמחי מאכל וצ

*

„חינוך שדה“ הוא מקצוע צעיר בצה"ל, אך שרשיו נעוצים בימי ההגנה משנת 1942 ואילך. בתנאי המתחרת הקשים הונח היסוד לענף מיוחד זה. נערכו פעולות מיוחדות בין מפקדי ההגנה, בגדנ"ע ובפלמ"ח. בדרך זו נרכש נסיון רב ונבחר החומר אשר אפשר — ויש — להקנותו לחניכים. כן גובשו דרכי העבודה ונחקרו גם מחקרים מיוחדים לעזר הענין הזה.

בשימושי הצמחים בשדה שעדיין לא נחקרו כל צרכם. נקחה, שלא ירחק היום, ותהיה הגישה הזאת לשדה נחלת כל חייל בצה"ל.

עכשיו הולך „חינוך שדה“ ותופס את מקומו הגאות בצה"ל, תוך התפתחות מתמדת של דרכי הלימוד וההתאמנות, התרחבות היסוד המחקרי שעליו הוא מבוסס, והתעמקות גם בשטחים חשובים מאוד

2. תפקידי השיפוט הטקטי

מערכת השיפוט הטקטית אינה אלא אמצעי עזר לחרגול יחידות בתנאים הקרובים ביותר למציאות. תפקידו של השיפוט — להמחיש דברים הקיימים בקרב ממש. השיפוט מקיים את מציאות הקרב, החסרה בתמרונים — ע"י ניהול יחידות והכוננת וע"י שיפוט ופסיקה ביניהן.

תפקידה הראשון של מנהלת תמרון, לאחר תכנונו והכנתו, הוא — לשמש כפיקוד העליון של שני הצדדים. רק ע"י תיאום אהיד של הצדדים ניתן לכוון את התמרון באפיק הרצוי. כלומר: קביעת המועד להתחלתו ולסיומו, קביעת מצב הפתיחה, הכוננת הקרבות לזירה הרצויה וכו' — אלה יושגו אם מקור אחד ייתן את הוראותיו לשני הצדדים.

ואילו, כלפי כל אחד מהכוחות המתמרנים מופיעה מנהלת התמרון כפיקוד עליון מיוחד על כל אגפיו. ואכן, תפקידה השני של מערכת השיפוט — להוות את ציגורות הפיקוד וציגורות המטה שמעל לכוח המתמרון.

באמצעות מנהלת התמרון והשופטים הראשיים לכוחות — מקבלים הכוחות את ההוראות והידיעות מאגפיה המטה השורגים. החשוב בציגורות המטה אלה הוא ציגור המודיעין, המעביר לכל אחד מן הכוחות את כל ידיעות על מבנהו של הצד שכנגד, הערכותו הכללית וכל שאר הידיעות המגיעות, לרוב, ממקורות מודיעין שונים. נוסף למודיעין השדה, חשוב להקפיד, שכל המועבר בציגורות אלה — ייעשה ממש כאילו עמדו מאחורי ציגורות אלה האגפים השונים של המפקדה. בשטח זה חייבים השופטים להיות גורמי גישור וקישור בלבד בין הכוח ומנהלת התמרון.

תפקידו העיקרי של השיפוט בהכוננת פעולת הכוחות, הוא — בהמחשת גורם האויב. גם בתמרון דו צדדי — לא יוכל הצד שכנגד להתחיל אובד ממש.

אשר יחסר — היא מידת וצורת השפעתו של האויב על הכוח. באין אש מונחית, לא תדע יחידה מסור ימת — אם נפתחה עליה אש, מהי אש זו, היכן היא פוגעת ובאיון מידה היא מפריעה לאנשיה. השופטים היחידים דתיים, בתיאום עם שופטי הצד שכנגד, ידאגו להמחשה זו. מוטב להציג אש — ע"י אמצעים פירוטכניים שונים, שיפועלו בקרב היחידה הנפגעת. ניתן להתאים לכל כלי נשק את סימן העשן — או הזיקוק המיוחד לו. באין אמצעים פירוטכניים ניתן להשתמש בסימנים מוסכמים. כגון — דגלים או שלטים, שיוצגו במקביל עם תכנית האש של האויב.

עם ייצוג האש באה הערכת השפעתה. השופט קובע אם אש האויב גורמת לאבידות, אם כן — יחליט ויודיע למפקד היחידה מהן אבידותיו.

גורם האויב יומחש לא רק באש ובאבידות.

השופטים ימחישו — או יביימו — כל מחסום ומכשול, המעכבים את תנועת הגייסות, וכן — כל הפרעה במערכת הקשר הטקטי.

בהמחשת גורם האויב ע"י השופטים, עליהם להצטמצם בציון העובדה בלבד, ולא לרמוז או להגביל את אפשרות יותיו של המפקד. השופט לא יודיע, למשל: „אינך יכול להתקדם, נפתחה עליך אש“, אלא „נפתחה עליך אש פלוגית ואבידותיך כך וכך“. המפקד יחליט אם להמשיך ולהתקדם או לשנות את תכניתו. אם לדעת השופט אין אפשרות להתקדם, הרי יכפה את דעתו על המפקד רק ע"י המחשת אש ואבידות.

עיקר תפקידו של השופט בהמחשת מציאות הקרב (ומכאן השם „שופט“) הוא — לפסוק מהי תוצאת ההתנגשויות בין הצדדים. שלב זה בקרב אין לביימו במסגרת התמרון; שכן, כל עוד אין אש ממש — יוכל אף כוח קטן להתקדם לעבר כוח חזק ממנו, בהעדר כל גורם שיעצור פיזית. יתר על-כן: הוא עשוי אף לטעות, שהצליל לחסל את הכוח העדיף... באין שיפוט עשויה התנגשות להסתיים בהתכתשות שלא-רדוקא משקפת את התוצאות המציאותיות.

תפקידם של השופטים — להחליט איזה צד עדיף בכוחו. לאור החלטות אלה, שהן ללא ערעור, מתנהל הקרב; ליחידה זו רשות להתקדם ואילו על השניה לסגת או להיכנע. יש והשיפוט קובע, כי לשום כוח אין עצמה מספקת, כדי להתקדם לעבר האויב, ועל הצדדים להישאר אז במקומותיהם, או לנסות ולהשיג עלינות ע"י החשת תגבורת, ריכוז אש או תמרון כלשהו.

על מנת להבהיר ליחידות המתרגלות את הנעשה ואת הרקע הכללי של המצב — בא „סיפור המעשה“, שיכלול את תיאור שני הכוחות ומערכתם ואת התפתחות העניינים עד לתחילת התרגיל. „סיפור המעשה“, הקצר והבהיר, שאינו כולל יותר מתגדרש לניהול ענייניהן של היחידות המתמרנות, — תצורפנה פקודות המבצע לכל אחד מהצדדים.

3. סוגי השופטים השונים

מערכת השיפוט פועלת בשתי שלוחות — השופטים היחידתיים-הטקטיים והשופטים-המקצועיים. שתי השלוחות פועלות במקביל זו לזו וניתן להשוותן לציגורות הפיקוד וציגורות המטה שבכל פרמציה צבאית. השיפוט הטקטי — כמוהו כציגור הפיקוד — מוסמך לפסוק; ואילו — המקצועי — כציגור המטה, קיים לתפקיד סיוע וייעוץ לשופטים-הטקטיים, ללא סמכות של תחלטה ישירה.

מנהל התמרון הוא הסמכות השיפוטית העליונה. כל בירור סופו להגיע אליו — להחלטה. עם זאת, משמשים מנהל התמרון וחבר עוזריו גם כאחראים לציגורות הפי-

35

הוראות ועצות טכניות — כיצד למלא את תפקידם, ובשני את הוראות הביצוע — איזו יחידה לשפוט, היכן להימצא. עיקר תפקידם — ליעץ לשופטים הטכניים בקבלת החלטותיהם לגבי השפעת בעיה או עובדה מקצועית על התוצאה הטקטית. כך יקבע שופט המ. צ. באיזו מידה יעילה שיטת הסימון והשילוט של מחלקת המ. צ.; את מסקנותיו ימסור לשופט הטקטי, שיפסוק כי כוח פלוני תעה ולא הגיע כלל ליעודו באשמת המ. צ. שופט הנדסי יעריך את הצידוד, החומרים וכמות האנשים שרוכזו להריסת גשר — ויעוץ לשופט לפסוק, נניה, שהכוח לא הצליח לחסום את הגשר לתנועה.

כשיש ערעור על מסקנת השופט המקצועי — יפנו שני הצדדים לשופט המקצועי הראשי, שיכריע בין השניים.

4. שיטת השיפוט

הקרב מורכב מ-3 שלבים: מסע-התקרבות, קרב-האש וקרב-המגע*. בתמרון ניתן לקיים בפועל רק את הראשון משלושת השלבים. השלב השני — ניתן להמחישו ע"י סימנים מוסכמים מזה, והכרזות אבידות ונפגעים מזה. ושלב ג' — לא יבוצע כלל. החלטת השיפוט תקבע — איוזה צד ניצח בהתנגשות.

בבסיס לכל החלטה טקטית של השיפוט מהיום 4 הגורמים הבאים:

- (א) עוצמת-האש היחסית של שני הצדדים;
- (ב) מבנה הכוח ותנוחתו הטופוגרפית;
- (ג) חישוב אבידות באנשים ובציוד;
- (ד) התנועה והתמרון.

חישוב עוצמת-האש של הצדדים — היא מתימטית. מהו מספר כלי הנשק בכל צד, במשך כמה זמן פעלו ולאילו מטרות. אין די בהשנאה הסתמית של מספר כלי הנשק, ואפילו לא באלו שהופעלו בכל צד. ההשואה צריכה להתחשב במידת היעילות בה נוצלו. יעירות זו פירושה — הפעלת הכלים לנקודה הדרושה, במספר הרצוי ביותר ולמשך פרק-הזמן הנחוץ. יכול כוח, שמספר כלי-נשקו שווה או אף קטן יותר, — להכריע את יריבו במידה שירכו את אשו לאותה נקודה, בה רוצה הוא להשיג את העליונות, בעת שכלי היריב מפוזרים ומבזבזים אשם ללא-תכלית.

חישוב עוצמת-האש נעשה ע"י טבלאות מוכנות. לפיהן נקבעת — בנקודות — מידת יעילותו של כל כלי-נשק. שופט-האש יקבע אילו כלים פעלו, באילו טנחים, ומשך

* ושלב רביעי — ההתארגנות על היעד לאחר כיבושו. ושלב זה — בדומה לשלב א' — ניתן לקיימו בפועל בעת תמרון — המער.

כמה-זמן היתה אש יעילה. סה"כ עצמת האש של כל צד שיסוכם בנקודות יוגש לשופט היחידתי הטקטי ויהיה את הבסיס העיקרי להחלטת השיפוט-הטקטי.

הגורם השני בקביעת ההחלטות הטקטיות — מבנה כל יחידה ותנוחתה הטופוגרפית — מענין משתי בחינות: הראשונה — מידת היערכות היחידה לפתחת-אש — יעילה — לאור מיקום כליה ומיצוי תכונות-האש של כל אחד מהם; והשנייה — מערך היחידה כשנפתחה עליה האש, מידת ההתחפרות של אנשיה. כך יוכל השופט לאמוד את אחוז הנפגעים ביחידה. גורם זה יצורף לחשבון הנקודות של עצמת האש. מיקום נכון של נשק — יוסיף נקודות, וחוסר כוונות, מערך פגום, או פגיעות רבה — יגרעו.

כל אבידה בקרב, מבלי לדבר על הצד הנפשי שבדבר, פירושה — כלי-נשק אחד פחות; ואם פצוע הוא שחבריו מטפלים בו — יוצאים מכלל חשבון (ולו גם ארעיית) נוסף לנפגע, גם כלי נשקם של המטפלים בו. את חישוב האבידות מחשב השופט על סמך אש האויב — מזה, וטיב המחסה לאנשי היחידה — מזה.

בחשבון האבידות נכללים: כלים וציוד שנפגעו; הופ-עלו ממושכות מדי; ויש לגרוע אותם מיכולת-האש. השופט יקפיד לבל תוציא יחידה תחמושת למעלה ממכסתה. מסיבות-תמרון מחייבות זאת במיוחד, כשאין ליחידות תחמושת חיה, ואף אספקתה מודגמת ע"י ארגונים ריקים. — וניתן, "לירות" בלי לחוש בתחמושת האוזלת.

ולבסוף, התנועה והתמרון. תמרון נכון מאפשר הכרעה אף בכוח פחות. פירושו: הבאת מכסימים גייסות לנקודת התורפה של האויב, בטרם יספיק לארגן מערכו מחדש. אמנם, קיימים מכשולים-פיזיים, כחסימות-אש, — המעכבים את תנועת-הכוח כולו או חלקו, עד כדי שיבוש התכנית כולה. על השופט להעריך — הן את המכשולים לגופם והן את תועלתם לצורך תמרון נכון.

ועתה, לעצם מלאכת השיפוט. משנוצר המגע והצדדים נערכו להמשך הפעולה — יעצרו השופטים את כל הכוחות במקומותיהם, עד שתבוא החלטתם.

החלטת השופטים ניתנת על יסוד ד' הגורמים הנ"ל במתאם ע"י שופטי שני הצדדים. משנתקבלה ההחלטה — היא מובאת לידיעת הגייסות. הפעולה תחדש — עד לשינוי נוסף במהלך הענינים, שיחייב החלטה חדשה. ואז, תשוב ותיעצר — וחזור חלילה.

הפסקת קרב מוחלטת חלה משהגיע הצד שידור-על-העל-יונה ממש עד לאנשי-יריבו, כדי למנוע תיגרת-גוף-אל-גוף. ברירת הצד-החלש תהיה: נסיגה או כניעה. אף, הוא רשאי גם להחליט להלחם עד האיש האחרון, — ואז תחושב ההשהיה שגרם לתוקף.

5. תרגיל חד-צדדי

השיפוט בתרגיל חד-צדדי — בעייתו מיוחדת, כי לא קיים כאן גורם האויב. בתרגיל הדו-צדדי תיענש כל שגיאה „מאליה” — ע”י הצד שכנגד, ואילו כאן — על השופט לענוש על כל שגיאה ולתת את הפרס על הישג. מוטב שהנהלת התרגיל תתכנן מראש את אורח-פעולתו של הצד שאיננו קיים, ולאורו ניתן יהיה לכוון את התרגיל. ניתן ורצוי — לסייע לתרגיל ע”י ביום יחידות ואוֹבֵר יקטים של האויב בעזרת חיילים-עוזרים, וכן להמחיש את אשה-אויב על סמך תכנית-האש המשוערת, שנקבעה קודם לכן ע”י מנהלת התרגיל.

מדי פעם מוסר השופט ליחידה המתרגלת נתוני אויב חדשים בצורה בה היו מגיעות למפקד במציאות — כך, למשל, הידיעה, שכיתת החוד גילתה אויב תגיע למפקד הגדוד מהכיתה „כד” — ולא במישור מהשופט. אין להמציא נתונים מ„השרוו” — אלא כחלקי תכנית מסוימת וברורה.

מסקנות השיפוט נקבעות על-סמך החלטות מפקד היחידה וטיב ביצוען ע”י אנשיה. באין כתנוד, על השופט טים להניח כאילו פעל הלה ביעילות.

6. סיכום

שתי צורות השיפוט — השיפוט המפקח ומבקר, והסקטי המחליט-ופוסק — שונות בתוכנן ובתכליתן. יתכן, ובתמרון מסוים תקוימנה שתי הצורות; ואז, ודאי, תורכבנה שתי מערכות שיפוט, כשמנסים להטיל את שתי המשימות על מערכת שיפוט אחת, עלולה אחת מהן ללקות בשל כך.

ככלות-הכל: עם כל השכלול הטכני ודקדוקי החישוב — אין בתמרון משום תחליף לנסייון הקרב ממש. יש לזכור: התמרון הגו מכשיר מצוין לאימון יחידות, — סיכומיו אין בהם משום זהות להשג שיושג במצב אות-הקרב.

כל העמים היו „אדישים” בפרוצס-שחרורם. כל העמים ענו בלעג ובכזב ובשויון-נפש לנביאי-שחרורם. ההיסטוריה של כל עם מלאה מורכ-לב ובגידה. ובכל-זאת — שחרורם הנהו עובדה קיימת. ובכל-זאת שחרורם התגשם על-ידי אותם ההמונים האדישים והבוגדים, ואילו אפשר היה לקבוע נוסחה לתנועות העממיות, היתה היא כזאת: קבוצה בודדת של חלוצי-האומה אשר בה מתרכז רצון וגורל האומה, אשר היא נושאת בדעה ובהכרה באחריות האומה, קבוצה זאת מחנכת ומעוררת, בלי-הרף, את ההמונים הקהים, היא מנהיגה אותם, היא משתמשת בכל הזדמנות, היא מנצלת את כל המאורעות, הפנימיים והחיצוניים, כדי להגשים את השחרור. היא, רק היא, משלמת את כל המחיר, את המחיר המר, המלא בעד השחרור. מלבד ברנעלים ספורים, יוצאים-מן-הכלל, היא בודדת ועזובה לנפשה. זה גורלה. והיא נוחלת ניצחון בשעה שהיא נושאת באמת באחריות האומה, כשהיא מרכזת באמת בקירבה את רצון האומה וגורלה. רק כשיש כוח זה קמים ההמונים ברנע המכריע ומסתפחים להתקוממויות העצומות ובוים את הבאריקדות המסתירות אחר-כך לעשרות שנים את הפרצוף האמיתי של התנועות העממיות. ובכן, לא „חלוציות” בלבד ולא „תנועה המונית” בלבד, אלא חלוציות הכובשת, מתוך פרוצס מכאיב לעתים מחריב, את ההמונים ומחנכת על אדישות-העם.

מ. בילינסון